

แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของผู้เสียหายในคดีอาญา การชดเชยค่าเสียหาย
โดยผู้กระทำความผิดแก่ผู้เสียหาย (RESTITUTION) และการชดเชยค่าเสียหาย
แก่ผู้เสียหายในคดีอาญานต่างประเทศ

2.1 การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของผู้เสียหายในคดีอาญา

"สิทธิ" คือ ความชอบธรรมที่บุคคลอาจใช้ยันกับผู้อื่น เพื่อคุ้มครองตนเองหรือเพื่อรักษาผลประโยชน์ของบุคคลนั้น ภาษาอังกฤษใช้คำว่า "right" ส่วนภาษาเยอรมันใช้คำว่า "recht" และภาษาลาตินใช้คำว่า "jus" ซึ่งหมายความว่า ความถูกต้องหรือความชอบธรรมของบุคคลที่มีต่อทรัพย์สินนั้น หรือเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและจะต้องได้รับความคุ้มครองโดยมีวัตถุประสงค์เป็นทรัพย์สิน¹

"ทรัพย์สิน" หมายถึงทรัพย์สินที่เป็นวัตถุมีรูปร่าง และรวมทั้งวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้²

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลนั้น สมัยโบราณถือว่ากรรมสิทธิในทรัพย์สินนั้นเป็นของกษัตริย์ เอกชนมีเพียงสิทธิครอบครองและสิทธิใช้สอยเท่านั้น กษัตริย์นั้นสามารถเรียกคืนเมื่อใดก็ได้ มิได้มีหลักประกันอย่างใด ๆ เช่นปัจจุบัน จนเมื่อแนวความคิดปัจเจกชนนิยมกับลัทธิเสรีนิยมแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง จึงได้ส่งผลให้แนวความคิดในเรื่องทรัพย์สินได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นว่ากรรมสิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์

¹ปรีดี เกษมทรัพย์, กฎหมายแพ่ง ; หลักทั่วไป (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521), หน้า 89.

²ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 และ 138.

ท่านองเดียวกันกับ สิทธิเสรีภาพอื่น ๆ หากจะเกิดขึ้นเพราะกฎหมายกำหนดให้เป็นไปเช่นนั้น³ ซึ่งแนวความคิดนี้แพร่หลายไปในภาคพื้นยุโรปภายหลังการปฏิวัติฝรั่งเศส โดยในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้มีการประกาศใช้ปฏิญญาแห่งสิทธิมนุษยชนและพลเมือง มีการบัญญัติไว้อย่างแจ่มชัดใน มาตรา 2 ว่า "กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน" เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ จากแนวความคิดดังกล่าวนี้จึงเกิดหลักประกันสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลว่าย่อมได้รับการคุ้มครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน ถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์และได้รับการคุ้มครอง รัฐหรือเอกชนจะละเมิดมิได้ โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินของเอกชนนี้ถือว่าเป็นหน้าที่หลักอันสำคัญยิ่งของรัฐ

ส่วนในประเทศไทยนั้น หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา สิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ กฎหมายฉบับใดจะบัญญัติให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญหลายฉบับแล้วก็ตาม แต่ในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับก็จะต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลไว้เสมอ

จะเห็นได้จากตัวอย่าง เช่น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 34 บัญญัติว่า "สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย . . ." และในมาตรา 62 บัญญัติว่า "รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตปกติสุข"

³ เพ็ญแข พรหมจินดา, "สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลกับอำนาจยึดและริบทรัพย์สินตามกฎหมายศุลกากร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 9.

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แนวความคิดในเรื่องสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้มีการประกันอย่างเต็มที่ และรัฐมีหน้าที่ให้ความคุ้มครอง สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองนี้ได้มีการรับรองในกฎหมายหลาย ๆ ฉบับต่อมาเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและมีผลเป็นรูปธรรม

ซึ่งหนึ่งในกฎหมายจำนวนนั้น คือ ประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 12 ตั้งแต่มาตรา 334-366 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในประเทศไทยแต่เดิมความรับผิดชอบทางแพ่งในเรื่องละเมิดไม่ว่าจะได้กระทำต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลยังมิได้แยกออกจากความรับผิดชอบทางอาญา จนกระทั่งมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ในมาตรา 87 ได้วางหลักแยกความแตกต่างระหว่างลักษณะทางอาญาและทางแพ่ง ฉะนั้นการละเมิดทุกกรณีที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา บุคคลที่ต้องการค่าเสียหายย่อมมีสิทธิฟ้องร้องอย่างหนึ่งซึ่งต่างกับสิทธิฟ้องร้องทางอาญา และเป็นสิทธิของผู้เสียหายโดยเฉพาะเพื่อเรียกเอาค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน⁴ ซึ่งสิทธิที่ว่านี้ในปัจจุบันก็คือ สิทธิในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และสิทธิดังกล่าวนี้เป็นสิทธิที่ทำให้ประชาชนผู้ได้รับความเสียหายในทรัพย์สินมีสิทธิเรียกค่าสินหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ได้สูญหายไปเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย⁵ ได้อธิบายว่า "คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้นได้มีชื่ออ้างในคำฟ้องคดีแพ่งว่าเป็นการละเมิดและโจทก์ได้ขออย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- ก. การเรียกทรัพย์สินหรือราคาค่าสิน
- ข. เรียกค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเมิดที่จำเลยได้กระทำ"

⁴ร. แลงกาด์, ประวัติศาสตรกฎหมายไทย เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 155.

⁵หยุด แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา (พระนคร: โรงพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2507), หน้า 456.

จะเห็นได้ว่าแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลได้มีการรับรอง และบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งในที่นี้เรียกว่าผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่มีสิทธิในทรัพย์สินซึ่งได้รับความคุ้มครองโดยชอบตามกฎหมาย สามารถดำเนินคดีฟ้องขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินได้ด้วยตนเองหรือโดยพนักงานอัยการฟ้องแทน⁸

2.1.1 ลักษณะของความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

ความเสียหายที่บังเกิดขึ้นกับบุคคลนั้นเมื่ออยู่มาหลายประการด้วยกัน ไม่สามารถกำหนดได้แน่นอนว่าความเสียหายหมายความว่าอย่างไร เพราะขึ้นอยู่กับกฎหมายสารบัญญัติทางอาญาซึ่งบัญญัติความผิดที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหาย แต่สามารถแบ่งลักษณะของความเสียหายใหญ่ ๆ ออกได้เป็น 2 ประการ คือ

ก. ความเสียหายที่แลเห็นได้ คือ ความเสียหายซึ่งปรากฏออกมาให้เห็นได้โดยทั่วไป เช่น ถูกฆ่าถึงแก่ความตาย ถูกทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บ ทรัพย์สินถูกลักไป ถูกทำาให้เสียทรัพย์สิน ความเสียหายสามารถเห็นได้จากการเสียชีวิต บาดแผลในร่างกาย ทรัพย์สินในครอบครองหายไปหรือถูกทำลาย เป็นต้น

ข. ความเสียหายที่ไม่อาจเห็นได้ คือ ความเสียหายไม่ปรากฏเป็นรูปร่าง และที่จะแลเห็นด้วยตา เช่น ถูกดูหมิ่น หรือหมิ่นประมาททำให้เสียชื่อเสียง ถูกทำอันตรายแก่จิตใจ หมิ่นซึ่งถูกทำอนาจาร การถูกละเมิดสิทธิต่าง ๆ เป็นต้น

อนึ่งความเสียหายของบุคคลดังกล่าวอาจแบ่งเป็นประเภทสำคัญ ๆ ได้ดังนี้ คือ

1. ความเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย มีความสำคัญเป็นอันดับแรกซึ่งได้รับความคุ้มครองโดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 10 ตั้งแต่มาตรา 288-308 ซึ่งเป็นความเสียหายที่กฎหมายถือว่ามีความรุนแรงและบทกำหนดโทษก็สูง

⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43.

2. ความเสียหายต่ออนามัย "อนามัยเป็นความสุขสบายของร่างกาย ความสงบสุขทางใจย่อมเป็นความสุขสบายของร่างกายด้วย"⁹ ได้แก่การได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ นอกจากนั้นยังรวม ความเดือดร้อนรำคาญ ความตกใจ ความกลัว ความอับอาย ซึ่งเป็นความเสียหายต่อความสุขทางใจ หรือทางกาย ที่เป็นอนามัยของบุคคล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 370 389 392 และ 397 เป็นต้น

3. ความเสียหายต่อเสรีภาพ ตามหลักรัฐธรรมนูญและได้บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะ 11 หมวด 1 ในมาตรา 309-321 ซึ่งเป็นเสรีภาพในการกระทำหรือไม่กระทำการ การเคลื่อนไหว ในการเลือกที่อยู่ เหล่านี้เป็นต้น

4. ความเสียหายต่อชื่อเสียง บุคคลมีชื่อและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย คือ ชื่อตัว ชื่อสกุล บรรดาศักดิ์ และนามแฝง รวมถึงชื่อของนิติบุคคลด้วย ในประมวลกฎหมายอาญา คือ มาตรา 322-333

5. ความเสียหายต่อทรัพย์สิน ถือความหมายตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินไว้ในลักษณะ 12 ตั้งแต่มาตรา 334-366 เป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล

6. ความเสียหายต่อสิทธิ บรรดาความเสียหายที่ถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ย่อมหมายถึงความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลทั้งสิ้น เพราะบุคคลย่อมมีสิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพและทรัพย์สิน สิ่งเหล่านี้จึงอยู่ในความหมายของคำว่า "สิทธิ"¹⁰ การทำความเสียหายต่อสิทธินั้นจึงครอบคลุมถึงความหมายทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

⁹ พจนี บุษปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด (กรุงเทพฯ; แสงทองการพิมพ์, 2520), หน้า 144.

¹⁰ ไพจิตร บุญพันธุ์, ลักษณะละเมิด (กรุงเทพฯ; โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 25.

2.1.2 ลักษณะความเสียหายที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง

กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองความเสียหายทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับความคุ้มครองตามสิทธิที่มีตามกฎหมาย และเป็นการสะดวกในการกำหนดความเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งมีชี้แต่เฉพาะความเสียหายที่ขัดต่อกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่รวมความเสียหายในทางแพ่ง ลักษณะละเมิดด้วยโดยเปิดโอกาสให้พนักงานอัยการ หรือตัวผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้โดยมีหลักว่าผู้เสียหายนั้นต้องเป็นผู้เสียหายในทางแพ่งเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญานั้น เพราะผลของความเสียหายในทางแพ่งกับทางอาญานั้นต่างกัน

โดยหลักของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว การที่บุคคลได้รับความเสียหายในทางแพ่งนั้นชี้ว่าจะต้องเป็นความเสียหายทางอาญาเสมอไป แม้บุคคลที่อ้างว่าเป็นผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางแพ่ง ก็อาจจะไม่ถึงขั้นเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาถ้าบุคคลนั้นไม่ได้รับความเสียหายในทางแพ่งแล้วมีความเสียหายในทางอาญารวมอยู่ด้วย เช่น ก.บุกรุก ทาลายทรัพย์สินของ ข. เสียหาย ข.ได้รับความเสียหายในทางแพ่งฟ้องเรียกให้ ก. ชดเชยราคาทรัพย์สินที่เสียหาย และ ข.ได้รับความเสียหายทางอาญาจากการกระทำความผิดฐานบุกรุก และทำให้เสียหายทรัพย์สิน ข. จึงเป็นผู้เสียหายมีอำนาจฟ้อง ก. และผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานี้ก็มีความหมายกว้างกว่า "ผู้เสียหายในคดีอาญา" ข้อจำกัดในการเป็นผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีมีน้อยกว่า นอกจากนั้นกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองความเสียหายบางประการที่เกิดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ คือ ความเสียหายที่เกิดแก่ทรัพย์สินของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ซึ่งในส่วนนี้สิ่ง เกิดจากบทบัญญัติกฎหมาย ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 43 ให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องขอให้คืนหรือชดเชยราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายได้อีกเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในส่วนนี้ และเพราะกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินมีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เนื่องจากประโยชน์ของการใช้ทรัพย์สินแทนทรัพย์สินมนุษย์แสวงหาทรัพย์สิน เป็นของตนเองและต้องดูแลรักษาทรัพย์สินไว้ไม่ให้ผู้อื่นมาทำ

เสียหายกฎหมายอาญาได้คุ้มครองความเสียหายซึ่งจะเกิดแก่ทรัพย์สินไว้ 3 ประการ คือ

ประการแรก ความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสียทรัพย์สินโดยที่ทรัพย์สินไม่ถูกทำลาย คือ การที่ผู้กระทำความผิดได้นำทรัพย์สินนั้นไป ไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีใด เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ทรัพย์นอกรอก ยักยอก เป็นต้น

ประการที่สอง ความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินถูกทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ คือ การที่ผู้กระทำความผิดได้ทำลายทรัพย์สินนั้นให้แตกหัก บุกสลาย และเสียหายไป เช่น ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ โจงเจ้าหนี้ เป็นต้น

ประการที่สาม ความเสียหายที่เกิดจากการถูกรบกวนการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน คือ ผู้กระทำความผิดเข้าไปรบกวนการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน เช่น ความผิดฐานบุกรุก เป็นต้น⁹

2.2 การชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดแก่ผู้เสียหาย (Restitution)¹⁰

ในกรณีที่มีการละเมิดกฎหมายอาญานั้น นอกจากผู้กระทำความผิดจะได้รับการลงโทษโดยรัฐ เนื่องจากเอกชนไม่มีอำนาจลงโทษบุคคลใดได้ แต่ผู้เสียหายยังอาจมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำความผิด เป็นวิธีการเยียวยา หรือบรรเทาความเสียหายแก่ผู้เสียหายอีกวิธีหนึ่งด้วย ซึ่งถือว่าการชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งของผู้กระทำความผิดนั้น เป็นหน้าที่ของผู้กระทำความผิด และได้มีผู้ให้ความหมายของการชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดต่อผู้เสียหาย (Restitution) ไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

⁹กิตติ บุศยพลากร, "ผู้เสียหายในคดีอาญา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 46.

¹⁰Andrew Ashworth, "Punishment and Compensation : Victims, Offenders and the State" Oxford Journal of Legal Studies 6 (Spring 1968): 116.

ประเสริฐ เมฆฉวี¹¹ กล่าวว่า การชดเชยค่าเสียหายมีลักษณะเป็นการลงโทษ แต่มีความแตกต่างจากโทษปรับ ในประเด็นที่ว่า การชดเชยค่าเสียหายแก่อาชญากรรมเป็นกระบวนการที่กฎหมายได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายจากอาชญากรรมให้แก่บุคคลผู้ถูกประทุษร้ายนั้นโดยตรง ส่วนโทษปรับนั้นเป็นการเจาะจงให้ผู้กระทำความผิดชดเชยแก่รัฐ

Burt Galaway และ Joe Hudson¹² ให้ความหมายว่า การชดเชยค่าเสียหายในคดีอาญาเป็นเสมือนการแทรกแซงโดยเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดทำการจ่ายเงินหรือบริการแก่ผู้เสียหาย (เอกชนหรือรัฐ) จากผลของอาชญากรรมทางตรงหรือทางอ้อม

Stephen Schafer¹³ แนะนำว่า การชดเชยค่าเสียหายแห่งอาชญากรรม มิได้หมายถึงการชดเชยที่เป็นตัวเงินเสมอไป อาจจะเป็นการชดเชยในรูปแบบอื่นที่เหมาะสมแก่กรณีความผิดนั้น ๆ ก็ได้ เช่น ขอขมาลาโทษต่อผู้เสียหาย หรือการทำงานให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อตอบแทนชดเชยในความผิดนั้น ๆ เป็นต้น

และในความหมายนี้เป็นความหมายกว้าง การชดเชยค่าเสียหายได้จำกัดเคร่งครัดอยู่แต่การจ่าย "เงิน" เพื่อเป็นค่าเสียหายเท่านั้นไม่แต่รวมถึงการขอขมาลาโทษ และการให้บริการ ซึ่งอาจกระทำได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ คือ

¹¹ประเสริฐ เมฆฉวี, หลักกฤษฎีกา (กรุงเทพฯ; บพิธการพิมพ์, 2525), หน้า 38.

¹²Burt Galaway and Joe Hudson, Offender Restitution in Theory and Action (Massachusetts : Lexington Books, 1978), p. 1.

¹³Stephen Schafer, Restitution to Victim of Crime (London : Stevens & Sons, 1960), p. 128.

- (1) การชดเชยค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินแก่ผู้เสียหาย
- (2) การชดเชยค่าเสียหายโดยการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ผู้เสียหาย
- (3) การชดเชยค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินแก่ชุมชนหรือรัฐ
- (4) การชดเชยค่าเสียหายโดยการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนหรือรัฐ¹⁴

2.2.1 ระบบและรูปแบบของการชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดแก่ผู้เสียหายโดยทั่วไป

การชดเชยค่าเสียหายในแต่ละประเทศนั้น ต่างรับไปใช้แตกต่างกันตามปรัชญาของกฎหมาย และวิธีดำเนินการในความเข้าใจถึงการชดเชยค่าเสียหาย และขึ้นกับปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจ และอุดมการณ์ทางการเมือง ของแต่ละประเทศที่รัฐจะจัดระบบชดเชยค่าเสียหาย¹⁵

Stephen Schafer ผู้ซึ่งสนับสนุนให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายให้ผู้เสียหาย ได้ทำการสำรวจระบบการชดเชยค่าเสียหายในประเทศต่าง ๆ และได้แบ่งระบบการชดเชยโดยแยกปรัชญากฎหมายและวิธีดำเนินการเป็นเกณฑ์ จนสรุปได้ว่าในปัจจุบันมีระบบการชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดแก่ผู้เสียหาย 3 ระบบ คือ¹⁶

- (1) ระบบการชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่ง (Damages) เป็นการดำเนินคดีที่ถือว่าเป็นสิทธิทางแพ่ง กฎหมายอาญาไม่ได้เข้ามาข้องเกี่ยวกับเรื่องค่าเสียหายของผู้เสียหายเลย แยกกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาอย่างเด็ดขาด เช่น อินเดีย ปากีสถาน

¹⁴A.M.E. Duckworth, "Restitution, An Analysis of the Victim-Offender Relationship : Towards a working Model in Australia" The Australian & New Zealand Journal of Criminology 13 (December 1980): 228.

¹⁵อัศวิน วัฒนวิบูลย์ และ อมรรัตน์ กริยาผล, "การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา (ตอนที่ 2)," วารสารอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม 4 (2530): 52.

¹⁶Stephen Schafer, Victimology : The Victim and His Criminal, Virginia : Reston Publishing Company Inc., pp. 107-110. and Stephen Schafer, Restitution to Victim of Crime, pp. 102-106.

(2) ระบบการทดแทนความเสียหายโดยผู้กระทำความผิดที่จะดำเนินการด้วยค่าตัดสินของศาลอาญาแต่ก็ถือว่าเป็นสิทธิทางแพ่ง และเป็นระบบที่พบมากที่สุดแต่ยากในการปรับใช้ในการปฏิบัติของศาลเพราะจะต้องเข้าใจความแตกต่างของความผิดทางแพ่ง และทางอาญา และศาลมักจะปฏิเสธที่จะบังคับตามคำขอ คำร้องนี้ไม่เหมือนคำร้องในคดีแพ่งทั่วไปและถือเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา ได้แก่ ฝรั่งเศส นอร์เวย์ สวีเดน และในบางระบบ เช่น อังกฤษ ได้กำหนดจำนวนเงินที่ศาลจะสั่งจ่ายชดเชยให้ได้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการฟ้องต่อศาลที่ดำเนินคดีอาญาเท่านั้น

(3) ระบบการทดแทนความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Restitution) ที่มีลักษณะผสมระหว่างสิทธิทางแพ่งและทางอาญาการดำเนินคดีในศาลอาญา ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินคดีในศาลแพ่ง หรือศาลอาญาก็ได้ การชดเชยนี้มีลักษณะเป็นการลงโทษอยู่ด้วย สามารถแบ่งได้ 3 แบบ คือ

ก. The Fine-like Restitution or Compensation Fine เป็นการปรับเพื่อการชดเชยมีลักษณะคล้ายสินไหมในกฎหมายโบราณของไทย เป็นเสมือนค่าท้าวัญแก่ผู้เสียหายและเป็นการเพิ่มโทษของศาลอาญา

ข. เป็นระบบที่คล้ายกับการปรับเพื่อชดเชยในระบบแรก แต่ศาลไม่ถูกจำกัดในการสั่งให้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย อาจให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินมากกว่าความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งพบในบางรัฐของสหรัฐอเมริกา เช่น ฮาวาย

ค. เป็นระบบการชดเชยค่าเสียหาย เพื่อเป็นเงื่อนไขในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้กระทำความผิดมีหนี้ต้องชดเชยแก่ผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาจะยุติชั่วคราว และผู้กระทำความผิดจะได้รับการปล่อยโดยไม่ลงโทษ มีลักษณะคล้ายกับเงื่อนไขคุมประพฤติ มีในบางรัฐของสหรัฐอเมริกา เป็น

ส่วนรูปแบบของการชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดแก่ผู้เสียหาย ในปัจจุบันมี 3 รูปแบบที่สำคัญ คือ¹⁷

¹⁷ อัสวิน วัฒนวิบูลย์ และ อมรรัตน์ กรียาผล, "การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา (ตอนที่ 2)," หน้า 55.

1. การชดเชยด้วยเงิน ผู้กระทำความผิดถูกศาลสั่งให้ใช้เป็นค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิดอาจได้รับการปล่อยภายใต้การคุมประพฤติ หรือพักการลงโทษ
 2. การชดเชยด้วยบริการชุมชน โดยทำงานสาธารณะต่าง ๆ ในวันหยุด เช่น ดูแลเด็ก ทำความสะอาด เป็นต้น
 3. การชดเชยบริการโดยตรงแก่ผู้เสียหาย เป็นการงานส่วนตัวที่แก่ผู้เสียหาย เป็นการชดเชย เช่น ทำสวนให้ผู้เสียหาย ขอขมาต่อผู้เสียหาย เป็นต้น
- แต่ยังมีการแบ่งในอีกรูปแบบหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบของผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ในกระบวนการชดเชยที่น่าสนใจ รวม 3 ประเภท ดังนี้¹⁸

(1) การชดเชยค่าเสียหายทางจิตใจ (Spiritual Restitution) Stephen Schafer มีความเห็นว่า การชดเชยค่าเสียหายจากอาชญากรรมอย่างน้อยที่สุดก็ช่วยบรรเทาทางจิตใจของผู้เสียหาย โดยการให้ผู้เสียหายพบปะสนทนากับอาชญากร เพื่อให้ผู้เสียหายได้มีโอกาสระบายความรู้สึกและความสูญเสียที่ได้รับจากอาชญากรรม นอกจากนี้จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้อาชญากรรู้สึกตระหนักในความผิดแล้ว การรับสารภาพผิดของอาชญากร ก็ยังมีผลช่วยลดภาวะความตึงเครียดทางจิตใจของผู้เสียหายได้อีกประการหนึ่ง แต่แนวคิดนี้เป็นที่ค้านแก่นักอาชญาวิทยาทั่วไป ในประเด็นที่ว่าผู้เสียหายได้ระบายความรู้สึกแก่อาชญากรย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย ผู้เสียหายมักแสดงอารมณ์ของความโกรธแค้นก้าวร้าวหรือไม่ อาจจะยับยั้งความรุนแรงทางอารมณ์ได้ จึงได้แสดงพฤติกรรมโต้ตอบต่ออาชญากรอย่างรุนแรงเกินขอบเขต ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดมีจิตใจแข็งกร้าวหรือกระด้างยิ่งขึ้นจนเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขให้กลับความประพฤติก็เป็นได้

(2) การชดเชยค่าเสียหายแบบสร้างสรรค์ความรับผิดชอบ (Creative Restitution) เป็นแนวความคิดร่วมระหว่างศาสตราจารย์ Albert Eglash กับ Ernest Papanet ซึ่งสนับสนุนให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายที่ถูกประทุษร้าย

¹⁸ประเสริฐ เมฆมณี, หลักทัณฑ์วิทยา, หน้า 42-43.

เพื่อเป็นการทดแทนหรือบรรเทาโทษจากคุก เนื่องจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเป็นการประทุษร้ายต่อผู้เสียหายโดยตรง จึงถือเป็นความรับผิดชอบของผู้กระทำผิดที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ถ้าสามารถให้การชดเชยค่าเสียหายทดแทนการลงโทษจากคุกได้อย่างสมเหตุสมผลแล้ว นอกจากเป็นการทำให้ผู้กระทำผิดตระหนักถึงความเสียหายของอาชญากรรมที่มีต่อผู้อื่น ยังมีผลดีต่อการแก้ไขพฤติกรรมของอาชญากรอีกด้วย ทั้งยังเป็นผลดีลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการควบคุมผู้กระทำผิดไว้ในเรือนจำได้โดยตรง อย่างไรก็ตามสำหรับผู้มั่งคั่งย่อมเป็นมาตรการที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ อดคำนึงถึงหลักดุลยภาพแห่งการป้องปรามแก้ไขยับยั้งอาชญากรกับหลักความเหมาะสมในการชดเชยค่าเสียหายประกอบกันเสมอ

(3) การชดเชยค่าเสียหายโดยทันทีทันใดของผู้กระทำผิด (Spontaneous Restitution) เป็นรูปแบบของการชดเชยค่าเสียหายจากความสมัครใจหรือความรู้สึกตระหนักในความผิดของอาชญากรโดยตรง การชดเชยค่าเสียหายในประเด็นนี้จะมีผลในทางสมานความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างอาชญากรกับผู้เสียหายมากกว่าการชดเชยในรูปแบบอื่น กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำผิดยินยอมชดเชยค่าเสียหายด้วยความเต็มใจแล้ว ย่อมเป็นผลให้ผู้เสียหายมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและพร้อมที่จะให้อภัยแก่ผู้กระทำผิดหรือหายโกรธ เคืองขุ่นแค้น เสียสละจนถึงขั้นที่จะไม่ติดใจเรียกร้องค่าเสียหาย หรือไม่คำนึงถึงจำนวนและมูลค่าแห่งการชดเชยค่าเสียหายนั้น ๆ จากผู้กระทำผิดเลยก็เป็นได้

2.3 การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมต่างประเทศ

เนื่องจากสิทธิในการดำเนินคดีอาชญากรรมแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกัน ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการจึงมีสิทธิ หรืออำนาจในการดำเนินคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ หรือกฎหมายสารบัญญัติของประเทศนั้น ๆ การฟ้องคดีให้ชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมจึงต้องเป็นไปตามแนวความคิดของกฎหมายในของแต่ละประเทศ

เมื่อพิจารณาสีทธิในการดำเนินคดีอาชญากรรมของผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศแล้ว จะเห็นว่ามี 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายแรก ผู้เสียหายไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาชญากรรมหรือมีสิทธิฟ้องอย่างจำกัดได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมัน ฝ่ายที่สอง ผู้เสียหายมี

สิทธิฟ้องคดีอาญาได้ตามที่ตนได้รับความเสียหาย ได้แก่ ประเทศอังกฤษ¹⁹

2.3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายของประเทศฝรั่งเศส

ระบบกฎหมายของฝรั่งเศสประชาชนไม่มีสิทธิฟ้องคดีได้โดยตรง แต่ผู้เสียหายก็อาจหาทางฟ้องได้ทางอ้อมโดยการฟ้องคดีแพ่งต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา และโดยที่การดำเนินคดีแพ่งในศาลที่พิจารณาคดีอาญาจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีการดำเนินคดีอาญาไปพร้อมกัน ดังนั้นจึงมีผลให้อัยการต้องดำเนินคดีอาญาไปด้วย แม้ว่าอัยการจะไม่เห็นด้วยกับการดำเนินคดีอาญาเรื่องนั้นก็ตาม²⁰

บทบัญญัติของระบบกฎหมายของฝรั่งเศส คำร้องของผู้เสียหายสำหรับการชดเชยค่าเสียหายได้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยถือว่าเป็นคำร้องขอชดเชยในทางแพ่ง กฎหมายอาญามาตรา 51 และกฎหมายแพ่งมาตรา 1382 เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายจากอาชญากรรมจะสามารถได้รับการชดเชยค่าเสียหาย (reparation) ดังที่เป็นที่รู้จักกันว่า L'action civile ซึ่งเป็นสิทธิของผู้เสียหายหรือทายาทกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายอันเป็นผลจากอาชญากรรม

กฎหมายฝรั่งเศสพยายามที่จะเน้นคุณสมบัติทางแพ่งไม่ใช่คำร้องทางอาญา (action civile) เป็นการดำเนินคดีทางแพ่ง ซึ่งสามารถดำเนินการในศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ชดเชยค่าเสียหาย ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเป็นทางทรัพย์สินหรือความเสียหายทางศีลธรรม²¹

¹⁹กิตติ บุศยพลากร, "ผู้เสียหายในคดีอาญา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 142.

²⁰กุลพล พลวัน, ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เอกสารทางวิชาการ เผยแพร่โดย คณะทำงานการประชาสัมพันธ์ กรมอัยการ, หน้า 13.

²¹Stephen Schafer, Restitution to Victims of Crime, p.21.

เป็นที่น่าสังเกตว่ารูปแบบของการชดเชยค่าเสียหายของฝรั่งเศส เรียกว่า reparation ที่ถูกจ่ายโดยผู้กระทำผิด เพราะการจ่ายทดแทนไม่ได้รับการประกันโดยรัฐ มีกรณีเพียงอุบัติเหตุเท่านั้นที่รัฐเข้าช่วยเหลือมีส่วนร่วมในการทดแทนผู้เสียหาย ซึ่งเรียกว่า Fonds de garantie automobile ที่ตั้งขึ้นเพื่อช่วยผู้บาดเจ็บจากอุบัติเหตุรถยนต์

ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินคดีในคดีอาญาหรือในคดีแพ่ง สำหรับการชดเชยค่าเสียหายนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 การใช้สิทธิ อาจทำโดยพร้อมกับการพิจารณาคดีอาญาในศาลนั้น หรือมาตรา 4 ผู้เสียหายจะฟ้องคดีต่างหากก็ได้ ถ้าผู้เสียหายเลือกดำเนินคดีในศาลแพ่ง ก็เป็นการดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งทั่วไป อย่างไรก็ตามคดีพิพาทของศาลแพ่งจะต้องไม่ขัดกับคดีพิพาทในคดีอาญา ถ้าคำร้องของผู้เสียหายดำเนินการในศาลอาญา ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา ซึ่งมีความคล้ายกับระบบที่ผู้เสียหายดำเนินคดีร้องขอค่าเสียหายในศาลอาญา (adhesive) ของเยอรมัน แต่คำร้องยังถือว่าเป็นคำร้องทางแพ่ง แม้จะพิจารณาในคดีอาญาก็ตาม จึงสามารถที่จะแสดงหลักฐานให้ศาลทราบได้อย่างคดีแพ่ง แต่ผู้เสียหายก็สามารถกลับใจไปดำเนินคดีในศาลแพ่งก็ได้

การใช้สิทธินี้จะต้องทำในอายุความเสมือนอายุความฟ้องคดีอาญาทั่วไป คือ สิบปีสำหรับความผิดอาญาทั่วไป และสามปีสำหรับความผิดที่ไม่ร้ายแรง และหนึ่งปีสำหรับความผิดเล็กน้อย อย่างไรก็ตามก็ยังคงพิจารณากฎหมายทางแพ่งและการดำเนินคดีทางแพ่งประกอบด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้กระทำผิดทุกคนจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน ศาลจะพิสูจน์ความบาดเจ็บและความรุนแรง สิ่งที่ยากคือการประเมินค่าความเสียหายทางศีลธรรม แต่เป็นหลักของกฎหมายฝรั่งเศส ที่ว่าการชดเชยจะต้องชดเชยอย่างเต็มความเสียหาย

ส่วนมากกฎหมายเมืองต่าง ๆ ในฝรั่งเศส ให้ผู้เสียหายมีเอกสิทธิ์บังคับคำร้องสำหรับการชดเชยจากเงินสะสมของนักโทษ ซึ่งมีรายได้เกิดขึ้นจากการทำงานระหว่างต้องโทษในเรือนจำ นักโทษจะได้ค่าจ้างที่ควบคุมโดย Code du travail pour les travailleurs a'domicile เงินค่าจ้างที่สะสมจะไม่ให้นักโทษทันที แต่ถูกเก็บและลงบัญชีไว้ รายได้ของนักโทษจะถูกแบ่งหลายส่วนตามวัตถุประสงค์ และสามารถเบิกทันทีที่นักโทษต้องการ โดยเฉพาะค่าอาหารและค่าอุปการะให้ครอบครัว สุดท้ายก็ถูกนำมาใช้ในการเป็นหลักประกันการชำระค่าปรับและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทางกฎหมายต่อรัฐอย่างไรก็ดีรัฐอาจจะให้เป็นค่าชดเชยค่าเสียหาย

ตามกฎหมายแก่ผู้เสียหายก็ได้โดยอัยการได้ฟ้องคดีและศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ผู้เสียหายได้ก่อตั้งสิทธิโดยคำร้องขึ้นในการขอส่วนเงินสะสมของนักโทษ

เมื่อไม่นานนี้ ทางการฝรั่งเศส ได้อนุญาตให้ผู้ที่ไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากการดำเนินคดีแพ่ง สามารถยื่นคำร้องต่อศาลโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ตาม The New Code of Penal Procedure แต่ก็มีปัญหาอย่างมากและเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก

2.3.2 กฎหมายชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายแก่ผู้เสียหายของประเทศเยอรมัน²²

การชดเชยค่าเสียหายในระบบกฎหมายเยอรมัน ใช้คำเฉพาะว่า damage ซึ่งผู้กระทำความคิดมีพันธะต้องชดเชยทำให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิม ด้วยการชดเชยและการทดแทนด้วยเงิน ในการชดเชยนี้เป็นการกระทำของผู้กระทำความคิดต่อผู้เสียหายโดยวิธีการต่าง ๆ แต่ในความเสียหายบางอย่างเช่น ความบาดเจ็บหรือความเสียหายต่อทรัพย์สิน ผู้เสียหายอาจต้องการการทดแทนโดยให้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งหรือเป็นรายปี แทนการชดเชยลักษณะอื่น หรือถ้าการชดเชยลักษณะอื่นเป็นไปไม่ได้หรือไม่เพียงพอต่อผู้เสียหาย บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบก็จะทดแทนด้วยเงินได้

ในระบบการชดเชยค่าเสียหายของเยอรมัน ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยจากผู้กระทำผิด ทั้งความเสียหายทางทรัพย์สินและทางร่างกายรวมถึงความเสียหายทางศีลธรรมด้วย นอกจากนี้ก็มีการชดเชยในวิธีการอื่นเช่น การทำให้คืนมาสู่ฐานะอันสังคมเดิม การป้องกันการกระทำผิดในอนาคต ซึ่งอยู่ในขอบเขตที่เป็นไปได้โดยกฎหมายแพ่ง

โดยทั่วไป บุคคลที่ทำอันตรายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ทรัพย์สิน ของผู้อื่นหรือกระทำร้ายต่อสิทธิของผู้อื่น มีพันธะที่จะต้องทดแทนความเสียหายต่อผู้เสียหายของตน กฎหมายมีความมุ่งหมายที่คุ้มครองบุคคลที่มีหน้าที่นี้เช่นกัน ถ้าการกระทำนั้นไม่ผิด หน้าที่การทดแทนค่าเสียหายก็มีอยู่เพียงความคิดบางประการที่ผู้เสียหายนั้นยังต้องรับผิดชอบอยู่เท่านั้นตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 823

กรณีหมิ่นประมาทผู้เสียหายก็สามารถได้รับการทดแทนได้ ซึ่งการทดแทนมีขอบเขตกว้างถึงความเสียหายต่อความรู้สึกค่าเสียหายอาจได้รับจากผู้ทะเลาะเมียด เช่นกันกรณีการกระทำ

²²Ibid.

ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่น ถือเป็นอาชญากรรมที่ขัดต่อศีลธรรม หญิงที่ถูกข่มขืนก็
สามารถได้รับการชดเชยได้แม้จะไม่มี ความเสียหายทางทรัพย์สินหรือร่างกายบาดเจ็บ การถูกทำ
ร้ายจิตใจ เสรีภาพ ผู้เสียหายสามารถได้รับการทดแทนเป็นเงินจากผู้ละเมิด แม้จะไม่สูญเสีย
ทางการเงินเลย สิทธิที่ได้รับการชดเชยนี้เป็นสิทธิที่ติดไปตามตัวบุคคลตลอดชีวิต

ส่วนความเสียหายทางอ้อม ก็มีสิทธิร้องขอเช่นกัน เช่น ค่าทัศนศึกษา ค่าอุปการะ
ผู้ซึ่งตนเองทำให้ตายและผู้ซึ่งมีภาระต้องเลี้ยงดูผู้อื่น โดยจ่ายเป็นเงินปี ซึ่งเป็นไปตามหลัก
การทดแทนความเสียหายต่อบุคคลที่สาม (Drittschadenersatz)

การทดแทนโดยรัฐมิได้กรณีนี้ ผู้กระทำผิดเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ ถ้าหน้าที่ที่มอบหมาย
นั้นไม่ว่าจงใจหรือประมาทเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สาม ผู้เสียหายมีสิทธิต่อรัฐหรือ
หน่วยงานที่รับผิดชอบงานนั้นเป็นผู้ชดเชยค่าเสียหายให้

ผู้เสียหายในความผิดอาญาสามารถเสนอคำร้องขอสำหรับค่าเสียหายต่อผู้กระทำผิด
ได้ก่อนที่จะดำเนินคดีในศาลแพ่ง นอกจากนี้ผู้เสียหายสามารถดำเนินคดีในศาลอาญาและให้
ศาลสั่งให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหายที่รู้จักกันในนาม adhesion procedure

ผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องต่อศาลเลยสำหรับความเสียหายทางทรัพย์สินที่เกิดขึ้น นอกจาก
จากความผิดอาญา ถ้าคำร้องนี้อยู่ในอำนาจศาลยุติธรรมได้ไม่เกิน 1000 มาร์กเยอรมัน หรือใน
ศาลแขวง ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องแจ้งการดำเนินคดีเร็วที่สุด และแจ้งข้อเท็จจริงเท่าที่เป็นไป
ได้ในการยื่นคำร้องในคดีอาญา ศาลจะไม่พิจารณาคำร้องใน 2 กรณีนี้

1. ไม่พบความผิดของผู้ถูกกล่าวหา และไม่มีคำสั่งเพื่อความปลอดภัยหรือคำร้อง
ไม่มีมูล
2. การพิจารณาคำร้องทำห้คดีอาญายืดออกไป โดยเฉพาะไม่เหมาะสมที่จะดำเนิน
ในคดีอาญา หรือคำร้องไม่อาจจะยอมรับได้ เช่นการชดเชยนั้นขัดต่อการดำเนินคดีพิจารณา
ทางตรงข้าม ถ้าคำร้องมีมูล ศาลจะพิจารณาดัดสิน แต่การตัดสินไม่ผูกมัดกับพื้น
ฐานของคำร้องเท่านั้น ศาลอาจตัดสินเพื่อความสงบปลอดภัย ถ้าคำร้องไม่เป็นที่ยอมรับ ก็อาจ
ให้ไปพิจารณาที่ศาลอื่น

จำนวนของค่าเสียหาย ศาลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจ พิจารณาสถานการณ์ทั้งหมด พยานหลักฐาน ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ สาเหตุที่แท้จริงของความเสียหาย การตัดสินจะต้องให้เหตุผลประกอบในคำพิพากษา ผู้เสียหายอาจจะต้องไปขอรับเงินสะสมของนักโทษที่ได้ระหว่างการทำงานในขณะที่อยู่ในเรือนจำ

จะเห็นได้ว่าระบบกฎหมายชดเชยค่าเสียหายของเยอรมันอยู่ในระบุมกฎหมายทางแพ่งแต่ศาลอาจจะใช้รอกการลงโทษโดยคุมประพฤติและประมวลกฎหมายอาญาให้อำนาจศาลกำหนดให้เป็นหนี้เหนือผู้กระทำผิด ในระยะระหว่างคุมประพฤติ ระบบเยอรมันมีลักษณะคล้ายกับระบบสวิสที่เรียกว่า Busse ซึ่งเป็นการปรับเพื่อทดแทน แต่ระบบเยอรมันไม่ถือว่าเป็นการเยียวยาทางแพ่ง ในทางปฏิบัติของเยอรมัน คำร้องขอชดเชยค่าเสียหาย ส่วนมากดำเนินคดีในศาลแพ่ง โดยการพิจารณาของศาลอาญา เพื่อเป็นหลักฐานในคดีแพ่ง และจำนวนมากที่ไม่มีการร้องในศาลอาญาจึงไม่ได้รับความสำคัญมากนัก แม้จะมีนักทฤษฎีพยายามจะช่วยให้มีประสิทธิภาพก็ตาม การมีกระบวนการนี้เพียงเพื่อลดความซับซ้อนของงานทางแพ่งและทางอาญาสำหรับศาลเท่านั้น แต่ศาลและอัยการเห็นว่า คำร้องทางแพ่งไม่เหมาะสมในการพิจารณาคดีอาญา

2.3.3 กฎหมายชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายของประเทศอังกฤษ

การควบคุมอาชญากรรมโดยประชาชนของอังกฤษเป็นที่พบอย่างชัดเจน อังกฤษเป็นชาติที่คำนึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากชาติหนึ่ง ก่อนที่รัฐจะเข้ามาควบคุมอาชญากรรมดังเช่นปัจจุบัน อังกฤษ เป็นประเทศที่เคยยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular-klage) ซึ่งถือว่า ประชาชนทุกคนเป็นผู้เสียหายและมีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ ทั้งนี้โดยไม่ว่าคำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงหรือไม่²³ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการร้องให้มีการแก้ไขระบบการดำเนินคดีอาญาของอังกฤษแล้ว บทบาทของผู้เสียหายก็เริ่มลดลง การชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายไม่เป็นที่ยอมรับในการดำเนินคดีอาญา

²³คณิต ฅ นคร, "ปัญหาการชดเชยพิณิจของอัยการ," เอกสารบันทึกคำบรรยายในการอบรมสัมมนาข้าราชการอัยการ หลักสูตรงานหน้าที่อัยการจังหวัด 4 กันยายน 2521.

ความคิดเรื่องการชดเชยค่าเสียหายให้ผู้เสียหายจึงไม่ใช่ความคิดใหม่ แต่ความคิดในการทดแทนโดยรัฐเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นไม่นานนี้ แม้คิวบาและสวีเดนจะมีแผนการมาหลายปี และนิวซีแลนด์จะได้เริ่มต้นก่อนบริเตนใหญ่ อังกฤษเป็นผู้บุกเบิกการทดแทนโดยรัฐในปัจจุบัน การทดแทนของอังกฤษพัฒนาขึ้น ไม่ใช่เพราะรัฐมีข้อผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายที่จะต้องทดแทน แต่เพราะเป็นข้อผูกพันทางสังคมที่เสมือนนโยบายทางสังคมและการขยายระบบสวัสดิการ²⁴ เพราะเป็นที่ตกลงกันทั่วไปแล้วว่า รัฐควรยอมรับความรับผิดชอบนี้ ดังนั้นผู้เสียหายจะได้รับการทดแทนเพียงพอที่สมควร การเข้าไปมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของผู้เสียหายในความคิดนั้น จะถูกนำมาพิจารณาด้วย โดยหลักที่ว่า ผู้เสียหายตัวเองควรถูกติเตียนด้วย

กฎหมายทดแทนค่าเสียหายของอังกฤษโดยรัฐนั้น เป็นผลจากแนวความคิดที่ถูกเรียกว่าเรื่องของ Margery Fry และได้มีการเสนอแนะที่สำคัญ 6 ประการ ซึ่งใช้เป็นหลักในการดำเนินงานตามโครงการของอังกฤษ ดังนี้²⁵

1. จะต้องมิเหตุผลอย่างเพียงพอว่ารัฐจะไม่มี ความรับผิดชอบจ่ายเงินทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม (ผู้เสียหาย) ทุกประเภททุกความผิด
2. จะต้องมิวิธีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ คำนึงอาชญากรรมหรือประเภทความผิด ที่รัฐจะจ่ายเงินทดแทนให้แตกต่างจากอาชญากรรมที่รัฐจะไม่จ่ายเงินทดแทนให้
3. จะต้องมิวิธีการตรวจสอบผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทนความเสียหาย และผู้ไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหายอย่างยุติธรรมและป้องกันการฉ้อฉล
4. จะต้องไม่มีอคติต่อการปฏิบัติงานของตำรวจหรือศาล
5. จะต้องไม่ก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อระบบประกันภัยของชาติหรือการทดแทนความเสียหายแก่กรรมกร ซึ่งปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรม
6. ค่าใช้จ่ายในการบริหารงานจะต้องไม่สูงเกินไป

²⁴Stephen Schafer, Victimology, p.119

²⁵ประธาน วัฒนวาณิชย์, "กฎหมายทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม; แนวความคิดทางด้านรัฐสวัสดิการ," วารสารนิติศาสตร์ (มิถุนายน 2520); 75-76.

อังกฤษไม่เพียงมีคณะกรรมการทดแทนความเสียหายแห่งอาชญากรรม โดยรัฐเป็นผู้จ่ายทดแทนให้แก่ผู้เสียหายเท่านั้น ศาลอังกฤษในปัจจุบันมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำผิดจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย โดยศาล Magistrates มีอำนาจสั่งให้ชดเชยได้สูงสุด 400 ปอนด์²⁶ และได้มีกฎหมายหลายฉบับที่ให้อำนาจศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย เช่น²⁷

1. พระราชบัญญัติยี่ดทรัพย์ ค.ศ. 1870 มาตรา 4 ว่าภายหลังจากศาลได้พิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดแล้ว ให้ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อศาล เพื่อพิจารณาสั่งให้ผู้กระทำผิดจ่ายชดเชยต่อทรัพย์สินที่เสียหาย หรือสูญเสียนั้นอันเกิดจากการกระทำผิด ในวงเงินระหว่าง 100 ถึง 400 ปอนด์ ทั้งนี้ ยกเว้น สำหรับทรัพย์สินที่เสียหายหรือสูญหาย โดยอุบัติเหตุจากการขนส่งทางรถยนต์บนถนนหลวง

2. พระราชบัญญัติการบริหารอาญายุติธรรม ค.ศ. 1914 มาตรา 14
(1) ขยายความโดย มาตรา 1 แห่งพระราชบัญญัติการก่อความเสียหายโดยเจตนาร้าย ค.ศ. 1964 บัญญัติให้ ศาลแขวงมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำผิดที่จงใจหรือเจตนาทำลายทรัพย์สินผู้อื่น ที่มีมูลค่าไม่เกิน 100 ปอนด์ จ่ายค่าชดเชยเป็นสัดส่วนกับทรัพย์สินซึ่งถูกทำลายนั้น

3. พระราชบัญญัติอาญายุติธรรม ค.ศ. 1948 มาตรา 11(2) ได้บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลได้พิพากษาสั่งให้รอกการลงอาญาโดยการคุมประพฤติ หรือกำหนดเงื่อนไขการปลดปล่อย หรือดำเนินการปลดปล่อยโดยสมบูรณ์แก่ผู้กระทำผิดแล้ว ศาลอาจจะสั่งให้ผู้กระทำผิดจ่ายค่าชดเชยค่าทรัพย์สินที่สูญหายนั้น ๆ ตามแต่ศาลจะพิจารณาเห็นสมควร แต่ศาลแขวงมีอำนาจจ่ายค่าชดเชยได้ไม่เกิน 100 ปอนด์

²⁶Philip S. James, Introduction to English Law (Beeterworth Publishers Ltd., 1970), pp.214-215.

²⁷ดู ประเสริฐ เมฆฉวี, หลักทัณฑ์วิทยา, หน้า 41-42. และ J.D. Mcelean and J.C. Wood, Criminal Justice and the Treatment of Offenders (London : Sweet & Maxwell, 1969) pp. 303-313.

4. พระราชบัญญัติว่าด้วยความเสียหายจากจลาจล ค.ศ. 1886 กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้อง ให้ผู้ก่อการจลาจลจ่ายค่าชดเชยความเสียหายที่ผู้เสียหายนั้นได้กระทำไปในระหว่างการจลาจลนั้นด้วย

5. พระราชบัญญัติหลักทรัพย์ ค.ศ. 1968 ในกรณีที่สินค้าถูกลักขโมยและศาลได้พิพากษาให้ลงโทษผู้กระทำผิด ในข้อหาหลักทรัพย์หรือรับของโจรแล้ว ศาลจะสั่งให้ผู้กระทำผิดส่งคืนสินค้าหรือชดเชยค่าเสียหาย แทนสินค้าที่ถูกลักขโมยไปนั้นกลับคืนมาให้แก่ผู้เสียหายในมูลค่าไม่น้อยไปกว่าทรัพย์สินที่ถูกลักขโมย

2.3.4 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายของประเทศสหรัฐอเมริกา

แนวความคิดในการชดเชยค่าเสียหายในสหรัฐ ได้รับการสนับสนุนจากนักอาชญาวิทยา เช่น Marvin Wolfgang กล่าวว่า สังคมมีความรับผิดชอบในการทดแทนผู้เสียหายจากอาชญากรรม การทดแทนนี้ไม่ใช่ของใหม่ในวัฒนธรรมตะวันตก แม้ว่ากฎหมายที่กำลังเตรียมโดยรัฐเป็นผู้ทดแทนจะเป็นนวัตกรรมในกฎหมายอาญาทันสมัยก็ตาม²⁸ ความสนใจในเรื่องการทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้รับการกระตุ้นโดย Arthur J. Goldberg อดีตผู้พิพากษาศาลฎีกาผู้ซึ่งกล่าวว่า "เมื่อเรก็ตามที่รัฐบาลพิจารณาให้การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องหาหรือนักโทษ ปัญหาที่เกิดขึ้นติดตตามมาก็คือเราจะทำอย่างไรกับเหยื่ออาชญากรรมสมควรถูกบิดว่าไม่มีความจำเป็น ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกยอมรับกันว่าอาชญากรรมเป็นปัญหาของชุมชน จึงได้วางโครงการช่วยเหลือทดแทนความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม การพิจารณาในปัญหานี้ได้กระทำกันมานานแล้วในประเทศนี้ เหยื่ออาชญากรรมจากคดีปล้นทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือทำร้ายร่างกายบาดเจ็บสาหัส ได้ถูกปฏิเสธสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายในความหมายที่แท้จริงของมัน และสังคมควรจะรับผิดชอบบ้างไม่มากนักน้อยต่อเหยื่ออาชญากรรม และให้เน้นว่าอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมและ เศรษฐกิจ ผู้เสียหายควรได้รับการรักษาเยียวยา²⁹

²⁸Stephen Schafer, Victimology, p.128

²⁹Ibid, p.129

ในปี ค.ศ. 1966 แคลิฟอร์เนียเป็นรัฐแรกที่ออกกฎหมายทดแทน ต่อจากนั้นได้แก่ นิวยอร์ค และแมสซาชูเซตส์ก็ตั้งขึ้น แต่ระบบทั้งสามรัฐต่างกัน แคลิฟอร์เนียจัดระบบในรูปแบบรัฐสวัสดิการ นิวยอร์ครับรูปแบบของอังกฤษ และนิวซีแลนด์มีการตั้งกรรมการทดแทน ส่วนแมสซาชูเซตส์ใช้กระบวนการของศาลจึงนับเป็นรัฐทั้งสามที่เป็นแบบอย่างของรัฐอื่น ๆ ในสหรัฐ

2.3.4.1 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายของแคลิฟอร์เนีย

ปี ค.ศ. 1965 แคลิฟอร์เนียริเริ่มมีกฎหมายช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายที่ถูกอาชญากรรมรุนแรง เป็นรัฐแรกในสหรัฐ สิ่งแรกที่น่าสังเกต ใช้คำว่า To the family of any person killed and to the Victim and family ซึ่งแสดงถึงจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือ โดย The California Welfare Department ปีแรก (1965-1966) ใช้เงินทดแทนไป 100,000 ดอลลาร์

กฎหมายได้ให้นิยาม อาชญากรรมที่รุนแรง หมายถึง การกระทำโดยเจตนาทำให้อวัยวะผู้อื่นบาดเจ็บ ซึ่งเป็นผลจากหนึ่งหรือหลายสาเหตุ และผู้เสียหายจะได้รับการทดแทนโดย

1. มีการฟ้องอาชญากรรมที่เจตนาทำร้ายร่างกายโดย District attorney
2. คณะลูกขุนใหญ่ได้ถูกตั้งขึ้นในการดำเนินคดีอาญา
3. ในศาลเยาวชนมีคำร้องกล่าวร้ายการกระทำผิดของอาชญากรในการทำผิดโดย

เจตนา

4. มีรายงานของตัวแทนในการบังคับกฎหมายเกี่ยวกับคำร้อง หรือเจ้าหน้าที่ชั้นสูงตรศพ แสดงว่าการบาดเจ็บ หรือตายนั้นเป็นผลจากการกระทำผิด แต่อัยการอาจพิจารณาไว้ก่อนโดยมีเหตุผล

- 4.1 ผู้กระทำผิดตาย
- 4.2 ผู้กระทำผิดไม่ถูกจับ
- 4.3 ผู้กระทำผิดไม่มีความสามารถที่จะกระทำผิดตามที่กล่าวหาได้ เช่น เพราะอายุ เจ็บป่วยทางสมอง หรือตกอยู่ในอำนาจบังคับ
- 4.4 หลักฐานไม่พอที่จะตัดสินผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิด

5. ศาลสั่งให้ผู้กระทำผิดจ่ายค่าปรับ เพื่อสมทบในกองทุนค่าทดแทน

เด็กหรือทายาทของผู้เสียหายจะมีสิทธิได้ต้องอยู่ ณ รัฐมาแล้ว 5 ปี นับจากเวลาที่กระทำผิด และเป็นความผิดในแคลิฟอร์เนียหรือผู้ตายหรือบาดเจ็บอาศัยในแคลิฟอร์เนีย

2.3.4.2 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายของนิวยอร์ก

เนื่องจากอัตราเสียงอาชญากรรมสูง จึงไปเกิดความคิดที่จะทดแทนผู้เสียหาย จากบทความ The subway murder of Arthur Collins in the autumn ปี ค.ศ.1965 เป็นเหตุหนึ่งทำให้เกิดความเห็นว่าจะมีกรรมการทดแทนผู้เสียหาย รัฐบาลสังเกตว่า ผู้เสียหายจากอาชญากรรมรุนแรงเป็นคนที่ถูกลืมในสังคม ในที่สุดก็มีการแต่งตั้งกรรมการทดแทนความเสียหายแห่งอาชญากรรมซึ่งประกอบด้วยกรรมการ 3 ท่าน ที่รัฐบาลแต่งตั้ง ค่าทดแทนจำกัดให้เฉพาะกรณีบาดเจ็บหรือตาย อาชญากรรมจะต้องถูกรายงานมายังตำรวจใน 48 ชั่วโมง เป็นการช่วยเหลือผู้เสียหายมากกว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบการสูญเสียที่เกิดขึ้น ในปีแรกที่ดำเนินการจ่ายเงินไป 500,000 ดอลลาร์ เป็นรัฐที่สองของสหรัฐที่มีกฎหมายทดแทนความเสียหาย

2.3.4.3 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายของแมสซาชูเซต

แผนของรัฐแมสซาชูเซต ถูกแก้ไขโดย Herbert Edelhertz and Gilbert Geis ทำให้ต่างจากรัฐอื่นและต่างจากคานาดา³⁰ ได้ตั้งกรรมการพิเศษขึ้น และเริ่มทำงานในปี ค.ศ. 1967 และได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทดแทน³¹

1. แจ้งข้อผูกพันทางกฎหมาย การทดแทนของรัฐควรมีพื้นฐานว่า รัฐล้มเหลวในการป้องกัน และรักษาความสงบ เป็นข้อผูกพันที่จะต้องบรรเทาความเสียหาย

³⁰Herbert Edelhertz and Gilbert Geis, Public Compensation to Victims of Crime (New York, 1974), p. 107.

³¹Stephen Schafer, "The Proper Role of a Victim Compensation System," Crime and Delinquency 21 (1975) : 48.

2. ในแง่สวัสดิการสังคม ในสังคมที่เจริญจะมีความช่วยเหลือของรัฐมาก เช่น เจ็บป่วย ว่างงาน รัฐจึงควรช่วยผู้เสียหายจากอาชญากรรม
3. เป็นการช่วยเหลือของรัฐ
4. แย่งป้องกันอาชญากรรม การทดแทนจะทำให้ผู้เสียหายและประชาชนเข้ามาช่วยในการบังคับใช้กฎหมายและป้องกันอาชญากรรม
5. เหตุผลทางการเมือง เป็นมติดมหาชนเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการ
6. เป็นการป้องกันความรู้สึกว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจาก กระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหายจะทำให้พวกเขามีความปรารถนาในการร่วมมือกับอัยการตำรวจที่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

ในการเตรียมกฎหมายทดแทนของรัฐ มีความเห็นว่า การตัดสินควรเป็นการกำหนดโดยศาลของรัฐ โดยจำกัดให้ทดแทนกรณีอาชญากรรมรุนแรงที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บทรมานหรือความตกใจจากผู้กระทำผิดอย่างรุนแรง และรวมความผิดจากยานยนต์ ถ้าผู้เสียหายตาย ทายาทของผู้ตายเป็นผู้มีสิทธิ การใช้ศาลเพราะศาลเป็นผู้มีความชำนาญที่สุด เป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝน ขณะที่การใช้ระบบกรรมการจะมีปัญหาในเรื่องผลประโยชน์ของสังคมที่เกิดขึ้นในจิตใจ

คำร้องขอค่าทดแทนในโปรแกรมของแมสซาชูเซตต้องยื่นต่อศาลคำร้องจะถูกพิจารณาไม่ช้ากว่าหนึ่งปีหลังการพิจารณาความผิดหรือไม่น้อยกว่า 90 วันหลังจากผู้เสียหายตาย อัยการจะได้รับการแจ้งจากเจ้าหน้าที่ศาลในเรื่องคำร้องทดแทน เขาจะทำหน้าที่เป็นคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งและมีอำนาจสืบสวน และอาจเห็นด้วยหรือคัดค้านให้ศาลรู้ ผู้เสียหายจะต้องแสดงหลักฐาน ผู้เสียหายจะต้องบาดเจ็บและเสียค่าใช้จ่ายแล้วอย่างน้อย 100 ดอลลาร์ หรือป่วยอย่างน้อย 2 อาทิตย์ติดกันจึงจะมีสิทธิได้รับการทดแทน การทดแทนจะไม่จ่ายเกินความเป็นจริง แต่ไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์

ศาลจะพิจารณาการกระทำของผู้เสียหายด้วย ศาลอาจไม่ให้หรือลดค่าทดแทน จำนวนการทดแทนอาจลดลง ถ้าผู้เสียหายได้รับการชดเชยจากผู้กระทำผิดบ้างแล้ว หรือจากการประกันภัย หรือกองทุนสาธารณะอื่น ๆ ด้วย

2.3.4.4 กฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายของฮาวาย

ฮาวายเป็นรัฐที่สี่ในสหรัฐ โดยมีกรรมการทดแทนจำนวนสามท่านเช่นกัน ในปี ค.ศ. 1968 แต่มีความต่างจากรัฐอื่นอย่างน่าสนใจมาก กล่าวคือ

1. ไม่ต้องการพิสูจน์ว่า ผู้เสียหายมีความจำเป็นทางการเงินหรือไม่
2. เป็นรัฐเดียวที่ทดแทนความเสียหาย โดยรวมถึงค่าบาดเจ็บและค่าทนาย
3. อย่างน้อยในปี ค.ศ. 1972 รัฐอนุญาตให้สามารถรับการทดแทนในฐานะคนงานและผู้เสียหายจากอาชญากรรมได้ด้วยในค่าบาดเจ็บและทรมาน ซึ่งต่างจากปัจจุบัน ฮาวายนั้น รัฐเป็นผู้ที่เข้าเจ้าหน้าที่ในการป้องกันประชาชนจากผลของอาชญากรรม และมีการให้ชดเชยเป็นสองเท่าได้นั้น เพราะ การประกันพิเศษอื่น ๆ ไม่สามารถทดแทนการกระทำของอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการสำรวจกฎหมายของสหรัฐและประเทศต่าง ๆ ซึ่งรัฐเป็นผู้จ่ายทดแทนแก่ผู้เสียหาย มีบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้³²

1. รัฐจะดำเนินการชดเชยค่าเสียหายให้แก่เฉพาะผู้ตกเป็นเหยื่อ (ผู้เสียหาย) อาชญากรรมในความคิดต่อชีวิตและร่างกาย รัฐจะไม่ชดเชยค่าเสียหายในความคิดต่อทรัพย์สิน เพราะชดเชยค่าเสียหายในความคิดต่อทรัพย์สินกระทำได้ยากและอาจมีการฟ้องได้ง่าย
2. การเรียกร้องค่าเสียหายจะกระทำได้อีกเมื่อเป็นการกระทำความคิดตามกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นซึ่งรัฐจะชดเชยค่าเสียหายให้
3. ความเสียหายและบาดเจ็บ ที่ได้รับจากรถยนต์ที่ฝ่าฝืนกฎจราจรโดยปกติรัฐจะไม่ชดเชยค่าเสียหายให้ ยกเว้นผู้กระทำผิดจราจรยนต์เป็นเครื่องมือในการทำร้าย
4. ความคิดบางประเภท เช่น การบาดเจ็บจากการทะเลาะวิวาทภายในครอบครัว เช่น ระหองระแหงสามีภรรยา ญาติพี่น้อง รัฐไม่ชดเชยให้
5. ผู้เสียหายที่ยั่วยู่ให้เกิดอาชญากรรม จะไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายส่วนบุคคลที่ขอบอดรู้ความร้าย หรือโจรไปบนที่ไม่สมควรจนประสบเหตุร้าย เช่น ถูกชิงทรัพย์

³²ประธาน วัฒนวานิชย์, "กฎหมายทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรม : แนวความคิดทางด้านรัฐสวัสดิการ," หน้า 77-78.

ได้รับบาดเจ็บถูกทำร้ายร่างกายจะได้รับการชดเชยค่าเสียหายหรือไม่อยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการพิจารณาความเสียหาย ซึ่งกำหนดหลังเกณฑ์แตกต่างกันออกไปในกฎหมายของแต่ละประเทศ

6. ผู้กระทำความผิดหรือสนับสนุน ได้รับบาดเจ็บในการประกอบอาชญากรรมไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหาย

7. คณะกรรมการซึ่งพิจารณาให้ค่าทดแทนหรือค่าเสียหายตามกฎหมายดังกล่าวนี้มีอำนาจในการจำกัดดุลพินิจอย่างจำกัด เช่น กฎหมายอังกฤษ มีอำนาจใช้ดุลพินิจพอสมควร เช่น กฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย หรือมีอำนาจใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง เช่นกฎหมายของนิวยอร์ก ในการพิจารณาว่าผู้เสียหาย เป็นผู้ต้องรับผิดชอบในอาชญากรรมนั้นด้วยหรือไม่ และควรได้รับค่าเสียหายเท่าใด

8. การบาดเจ็บเล็กน้อยไม่ได้รับค่าเสียหาย เช่นกฎหมายอังกฤษจะต้องหยุดงานสองสัปดาห์

9. กฎหมายบางรัฐกำหนดให้ชดเชยค่าเสียหาย เฉพาะผู้ที่มีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเท่านั้น กฎหมายบางรัฐก็ได้กำหนดเงื่อนไข

10. กฎหมายบางรัฐ กำหนดอัตราสูงสุดของความเสียหายที่รัฐจะชดเชยให้ เช่น ไม่เกิน 5000 เหรียญสหรัฐ และบางรัฐก็ไม่ได้อำนาจไว้ เช่น กฎหมายอังกฤษมิได้อำนาจอัตราขึ้นสูงไว้

11. กฎหมายของรัฐต่าง ๆ จะกำหนดมาตรฐานในการจ่ายค่าเสียหาย เช่น จ่ายค่ารักษาพยาบาล ค่าอุปการะเลี้ยงดู ที่ไม่สามารถทำงานได้ เงินช่วยเหลือบุตรหรือบิดามารดา หรือสามีภรรยา ผู้ได้รับผลร้ายจากอาชญากรรม

นอกจากนี้สหรัฐได้มีกฎหมายระดับแห่งชาติให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายโดยตรง โดยกฎหมายกำหนดให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหาย นอกเหนือจากการถูกลงโทษจำคุก เฉพาะความผิดบางประเภท เช่น กฎหมายอาญาแห่งมลรัฐนิวยอร์ก ได้บัญญัติว่า ในกรณีที่ได้มีการกระทำความผิดฐานลักขโมย ยักยอกถ่ายเททรัพย์สินซึ่งรับฝากไว้ ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับ เป็นค่าชดเชยในมูลค่าไม่น้อยกว่าทรัพย์สินที่ถูกยกยอกไปนั้น โดยให้รวมมูลค่าแห่งดอกเบี้ย อันพึงได้เข้าไว้ด้วย³³

³³ประเสริฐ เมฆฉณี, หลักนิติวิทยา, หน้า 42.